

Universitatea Nationala de Arte din Bucuresti
Facultatea de Arte Plastice
Catedra Tehnico-Teoretice
Anul I, FAP, FADD
Durata: 1 ora de curs
Conf. univ. dr. Constantin Aslam

Programa cursului

FILOSOFIE

Modele de investigatie ontologica

I Intentii pedagogice si obiective urmarite

Programa cursului de filosofie a fost conceputa prin raportare la cerintele formative specifice invatamantului vocational organizat de Universitatea National de Arte din Bucuresti, in conformitatea cu standardele europene impuse de Procesul Bologna.

Fiind un curs destinat studentilor din anul I de la Facultatea de Arte Plastice si Facultatea de Arte Decorative si Desing, aceasta programa isi propune sa ilustreze ideea ca orice discurs teoretic despre arta si frumos se fundeaza in filosofie, in mod special, in ontologie. Istoria si teoria artei, estica generala si, in particular, estetica artelor vizuale, incorporeaza in analizele lor concepte, idei si teorii filosofice, ce trebuie cunoscute si evaluate direct de la sursa. Astfel, cursul de filosofie se constituie intr-un veritabil fundament comprehensiv si metodologic pentru studiul teoretic al fenomenului artistic de la toate nivelele de studii: licenta, masterat si doctorat.

Programa cursului imbina aspectele istorice cu cele sistematice, urmand, in mod firesc, logica interna de dezvoltare a filosofiei insasi. Din aceasta perspectiva, programa urmareste evolutia istorica a gandirii filosofice si, prin urmare, cursul apartine genului „istoria filosofiei”. Totodata, programa decupeaza, pentru a o trata sistematic, ontologia, tema majora a gandirii care se identifica cu filosofia insasi. Motivul acestei optiunii pedagogice se fundeaza pe ideea ca miza oricarei filosofii e ontologia, inclusiv a artei, dat fiind faptul ca mintea omeneasca este intr-o permanenta conexiune cu lucrurile lumii pe care le numeste si le confera sensuri. Plecand de aici, cursul propune o orientare filosofica tematica si sistematica. In sfarsit, programa cursului a fost gandita ca o istorie a acelor idei filosofice care s-au constituit ca fundamente ale dezbaterilor istorice despre arta si frumos. Mai ales ca de la Platon si pana astazi, majoritatea covarsitoare a teoreticienilor artei au fost ei insisi filosofi sau cunoscatori de filosofie.

Maxima cursului „decat un cap bine umplut, mai bine un cap bine facut”, va fi onorata de urmatoarele:

II Obiective

(1) Obiective general teoretice:

- informarea asupra celor mai importante interogatii, teme si probleme filosofice;
- informare asupra cartilor fondatoare de gandire filosofica europeana;
- insusirea modelelor de gandire ale filosofiei europene si reprezentarea acestora de-a lungul axei timpului;
- corelarea conceptelor filosofice cu activitatea artistica si cu viata traita ca artist in formare;
- familiarizare cu limbajul filosofic specializat si recunoasterea temelor filosofice in celelalte activitati teoretice si practice.

(2) Obiective metodologice:

- insusirea de tehnici de lucru cu resursele bibliografice clasice si electronice;
- folosire corecta a conceptelor si categoriilor filosofice;
- formare si cultivarea deprinderilor de argumentare si confruntarea critica a punctelor de vedere.

(3) Obiective operationale:

- definirea categoriilor si a conceptelor fundamentale ale abordarii filosofice;
- proiectarea de corelatii intre marile scoli si curente de gandire;

- surprinderea fundamentelor filosofice in activitatile teoretice si de atelier;
- exersarea analizei si evaluarii critice a curentelor contemporane in filosofie.

III Continutul programei:

I Curs introductiv

1. Privire de ansamblu. Obiective si performante intelectuale proiectate si anticipate. Problema conceptelor deschise in istoria filosofiei. Aspecte disciplinare si sistematice in istoria filosofiei. Nevoia de educatie filosofica in formarea intelectuala a artistului de vocatie.

II Filosofia antica

2. Despre originea si inceputul filosofiei. De la modelul intelepciunii la iubirea de intelepciune. Sensuri ale termenilor: *sophia, sophrosyne, phronesis*.

3. Categoria filosofica de *Fiinta*. Martin Heidegger despre prejudecatile inradacinate in legatura cu *Fiinta*. Capcanele gandirii naturale. Dificultati lingvistice si conceptuale ale circumscrierii conceptului *Fiinta* in limba romana.

4. Nasterea modelului grecesc de filosofare. Gandirea presocratica – consideratii generale. Deschideri ontologice in filosofia presocratica. Pitagora. Heraclit. Conceptul *Fiinta* la Parmenide.

5. Platon si tensiunea dintre lumea sensibila si lumea inteligibila. Filosofia dialogica. Modelul gandirii platonice – teoria Ideilor. Distinctii conceptuale: fenomen-esenta; doxa-epistemé.

6. Aristotel si constituirea modelului traditional al metafizicii. Raportari la traditie – nasterea metafilosofiei. Despre principiu. Registrele contemplarii filosofice: filosofie prima si filosofie secunda. Reconstructia individualului.

7. Ontologie si etica in filosofia elenistica. Criza gandirii clasice grecesti. Filosofia ca forma de cunoastere vs. filosofia ca indrumar de viata. Curente filosofice dominante: stoicismul, epicureismul, scepticismul.

8. Gandirea in epoca romana si programul filosofiei ca intelepciune. Cicero si nasterea filosofiei romane. Programul filosofiei ca intelepciune si reconstructie launtrica.

9. Problematika ontologica in antichitatea tarzie. Plotin in istoria filosofiei. Filosofia iudeo-crestina la Philon din Alexandria. Ontologia neoplatonica – sistemul Binelui si triada ipostazelor.

III Filosofia crestina

10. Problematika ontologica in filosofia crestina. Filosofia crestina – un concept controversat. Coordonate ale modului de gandire crestin. Principiul creator vs. Principiul ordonator. Teologie vs. Filosofie.

11. Filosofie si teologie in conceptia lui Thoma d’Aquino. Preliminarii. Argumente ale existentei lui Dumnezeu: ontologic, cosmologic, teleologic. Dovezile rationale (cele cinci cai) ale existentei lui Dumnezeu in conceptia lui Thoma.

IV Filosofia in Renastere

12. Redescoperirea paradigmelor antice de intelegere si practicare a filosofiei. Noi contexte de situare a ontologiei: Giordano Bruno si Nicolaus Cusanus. Doctrina umanismului.

13. Academia platonica din Florenta. Iubirea ca factor cosmic. Marsilio Ficino si Pico dela Mirandola.

14. Scoala de la Padova. Neoaristotelismul. Teza dublului adevar - polemica Pietro Pomponazzi – Agostino Nifo.

Semestrul II

V Filosofia moderna

1. Premise ale gandirii moderne. Teoria metodei si reforma metafizicii. Rene Descartes – intemeietorul gandirii moderne. *Meditatiile metafizice* si modelul ontologic cartesian. Conceptul substantei si tensiunea corp – suflet.

2. Filosofia lui Kant. Gandirea filosofica de la Descartes la Kant. Sursele gandirii kantiene: filosofia rationalista, filosofia empirista, stiintele naturii. Revolutia copernicana in filosofie. Ce este metoda transcendentala?

3. Filosofia lui Kant II. Structura argumentativa a *Criticii ratiunii pure*. Cum este posibila metafizica ca stiinta? Teoria judecatii. Materia si forma cunoasterii. Teoria facultatilor de cunoastere.

4. G.W.Fr. Hegel si intemeierea ontologiei ca stiinta a logicii. Metoda dialectica si critica metafizicii traditionale. Sensuri ale dialecticii in filosofia europeana. Reconstructia dialecticii. Filosofia ca sistem metafizic si stiinta a logicii.

5. Problematika ontologica in filosofia europeana de la mijlocul secolului al XIX-lea la inceputul secolului al XX-lea. Auguste Comte si pozitivismul filosofic. Schopenhauer si nasterea filosofiei vietii. Neokantianismul. Hegelianismul de stanga. Marx si filosofia critici sociale.

6. Fr. Nietzsche si sfarsitul filosofiei moderne. Contextul filosofic. Perioade in creatia filosofica a lui Nietzsche. Un concept revolutionar: vointa de putere. Critica metafizicii traditionale: critica obiectului si critica subiectului. Teoria interpretarii si reevaluarii tuturor valorilor. Ce este supraomul?

VI Filosofia contemporana

7. Caracteristici generale. Stilistica gandirii filosofice in secolul al XX-lea. Marile cotituri in filosofia europeana a secolului al XX-lea: cotitura lingvistica, cotitura fenomenologica, cotitura hermeneutica. Stiluri de filosofare – de la conflict la dialog.

8. Stilul pragmatic de filosofare. Sursele europene ale pragmatismului. Supozitii ale clasicilor: Ch. S. Peirce si W. James. Teoria adevarului utilitate. Pragmatismul – o filosofie tipic americana?

9. Stiluri de filosofare in gandirea secolului al XX-lea. O dezbateri actuala: filosofie continentală versus filosofie analitica (anglo-saxona). Despre traditii de filosofare. Sursele continentale ale filosofiei analitice. Problematika metafizicii si critica obiectului. Este posibila o viitoare reconciliere?

10. Ludwig Wittgenstein si critica metafizicii traditionale. Etape in creatia lui Wittgenstein. *Tractatus logico-philosophicus* si programul filosofiei ca analiza logica a limbajului. *Cercetarile filosofice* si gandirea de maturitate. Gramatica de adancime si teoria jocurilor de limbaj.

11. Heidegger – metafizicianul secolului al XX-lea. Premise ale gandirii heideggeriene. Ce este fenomenologia? Conceptul de *Dasein* si coordonatele ontologiei fundamentale. Critica metafizicii traditionale. Despre *uitarea Fiintei* si problema adevarului.

12. Filosofie si hermeneutica in secolul al XX-lea. Conceptul de hermeneutica: precizari terminologice si conceptuale. Varste ale hermeneuticii: modelul grecesc; modelul crestin si exegeza biblica; modelul romantic. Hans-Georg Gadamer si transformarea filosofica a hermeneuticii.

13. Ontologia si metafizica in gandirea romana. Marile expuneri filosofice ale secolului al XX-lea: C. Radulescu-Motru; Lucian Blaga; Constantin Noica.

14. Filosofie si Internet. Resurse filosofice pe Internet. Site-uri filosofice si motoare de cautare specializate in filosofie. Dictionare si enciclopedii on-line.

IV Evaluare: Semestrul I: examen scris; Semestrul II: examen scris

V Bibliografie:

Bibliografia recomandata este atasata cursului prezent in varianta sa electronica pe site-ul Universitatii Nationale de Arte din Bucuresti. Recomandarile bibliografice exprime vizeaza in principal istoriile filosofiei de prestigiu, dictionarele si monografiile existente in cultura noastra, intre care si urmatoarele titluri:

1. Lucrari de sinteza (Selectie)

Andre Vergez & Denis Huisman, *Curs de filosofie*, Editura Humanitas, Bucuresti, 1995.
Brehier Emil, *Mari teme ale filosofiei*, Editura Humanitas, Bucuresti, 1993.

- Bagdasar Nicolae, *Antologie filosofica*, Editura I.R.I. Bucuresti, 1997.
- Bagdasar Nicolae, *Scrieri, (Istoria filosofiei romanesti)* Editura Eminescu, Bucuresti, 1986.
- Beaufret Jean, *Lectii de filosofie. De la Platon la Heidegger*. 2 vol, Editura Amarcord, Timisoara, 1999.
- Boboc Alexandru, *Filosofia contemporana. Orientari semnificative*, Editura Didactica si Pedagogica, Bucuresti, 1995.
- Davies Brian, *Introducere in filosofia religiei*, Editura Humanitas, Bucuresti, 1997.
- Ferdinand Felmann, *Istoria filosofiei in secolul al XIX-lea*, Editura ALL, Bucuresti, 2000.
- Florian Mircea, *Indrumare in filosofie*, Editura Stiintifica, Bucuresti, 1992.
- Florian Mircea, *Filosofie generala*, Editura Garamond, Bucuresti, 1995.
- Fürst Maria, JürgenTrinks, *Manual de filosofie*, Editura Humanitas, Bucuresti, 1992.
- José Ortega y Gasset, *Ce este filosofia? Ce este cunoasterea?* Bucuresti, Humanitas, 1999.
- Gaarder Jostain, *Lumea Sofiei. Roman despre Istoria filosofiei*, Editura Univers, Bucuresti, 1997.
- Gilson Etienne, *Filosofia in Evul Mediu*, Editura Humanitas, Bucuresti, 1995.
- Hegel Georg Wilhelm Friedrich, *Prelegeri de istorie a filosofiei*, Vol.I-II, Editura Academiei, Bucuresti, 1963, 1964.
- Hersch Jeanne, *Mirarea filosofica. Istoria filosofiei europene*, Editura Humanitas, Bucuresti, 1994.
- Libera de Alain, *Cearta Universaliiilor de la Platon la sfarsitul Evului Mediu*, Editura Amarcord, Timisoara, 1999.
- Libera de Alain, *Filosofia in evul mediu*, Editura Amarcord, Timisoara, 1999.
- Marga Andrei, *Introducere in metodologia si argumentarea filosofica*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1995.
- Marga Andrei, *Filosofie contemporana*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1992.
- Michael Devitt, Kim Sterenly, *Limbaj si realitate, O introducere in filosofia limbajului*, Editura Polirom, Iasi, 2000.
- McInerney Peter K. - *Introducere in filosofie*, Editura Lider, Bucuresti, 1998.
- Nagel Thomas, *Vesnice intrebari*, Editura ALL, Bucuresti, 1996.
- Nakamura Hajime, *Orient si Occident. O istorie comparata a ideilor*, Editura Humanitas, Bucuresti, 1997.
- Peters E. Francis, *Termenii filosofiei grecesti*, Editura Humanitas, Bucuresti, 1997.
- Russ Jacqueline, *Istoria filosofiei*, Vol. I *Gandirile fondatoare*, Vol. II *Inventarea lumii moderne*, Vol. III *Triumful ratiunii*, Editura Univers Enciclopedic, Bucuresti, 2000.
- Russ Jacqueline, *Metodele in filosofie*, Editura Univers Enciclopedic, Bucuresti, 1999.
- Russel Bertrand, *Problemele filosofiei*, Editura ALL, Bucuresti, 1995.
- Russel Bertrand, *Istoria filosofiei occidentale*, Vol. I si Vol. II, Bucuresti, Editura Humanitas, 2005;
- *** *Filosofia greaca pana la Platon*, Editura Stiintifica si Enciclopedica, Bucuresti, 1979, Vol. I-V. (Vol.I, Partea intai; Vol.I, Partea a 2-a; Vol.II, Partea intai; Vol.II, Partea a 2-a, Vol. V-Indice de nume si indice tematic)
- *** *Filosoful – Rege? Antologie de texte filosofice reprezentative pentru gandirea secolului XX*. Editura Humanitas, Bucuresti, 1992. Editor: Mircea Flonta.
- Surdu Alexandru, *Gandirea speculativa*, Editura Paideea, Bucuresti, 2001.
- Vladutescu Gheorghe, *Filosofia in Grecia veche*, Editura Albatros, Bucuresti, 1984.
- Gheorghe Vladutescu, *Filosofia in Roma antica*, Bucuresti, Editura Albatros, 1991.
- Gheorghe Vladutescu, *O enciclopedie a filosofiei grecesti*, Paideia, 2004;
- Windelband Wilhelm, *Istoria filosofiei grecesti, Filosofie elenistica si romana*, Editura Moldova, Iasi, 1996.
- Wilhelm Weischedel, *Pe scara din dos a filosofiei, 34 de mari filosofi in viata de zi cu zi si in gandire*, Editura Humanitas, Bucuresti, 1999.

Anton Hügli, Poul Lübcke, *Filosofia in secolul XX*, Vol. 1, *Fenomenologia, Hermeneutica, Filosofia existentei, Teoria critica*; Vol. 2 *Teoria stiintei, Filosofia analitica*, Bucuresti, Editura All, 2003;

2. Dictionare

Flew Antony, *Dictionar de logica si filosofie*, Editura Humanitas, Bucuresti, 1997.
Collinson Diane, *Mic dictionar al filosofiei occidentale*, Editura Nemira, Bucuresti, 1995.
Collinson Diane, Robert Wilkinson, *Mic dictionar de filosofie orientala*, Editura Nemira, Bucuresti, 1999.
Demonque Chantal &, *Filosofia de la A la Z*, Editura ALL, Bucuresti, 1999.
Didier Julia, *Dictionar de filosofie*, Editura Univers Enciclopedic, Bucuresti, 1997.
Enescu Gheorghe, *Dictionar de logica*, Editura Stiintifica si Enciclopedica, Bucuresti, 1985.
*** *Enciclopedia de filosofie si stiinte umane*, De Agostini, coordonatori: Marco Drago, Andrea Boroli, Bucuresti, Editura All, 2004;
*** *Dictionarul operelor filosofice romanesti*, coordonatori: Ion Ianos, Vasile Morar, Ilie Parvu, Dragan Stoianovic Gheorghe Vladutescu, Editura Humanitas, Bucuresti, 1997.

3. Monografii

Michael Carrithes, *Buddha*, Editura Humanitas, Bucuresti, 1996.
Jean Brun, *Socrate*, Editura Humanitas, Bucuresti, 1996.
R.M.Hare, *Platon*, Editura Humanitas, Bucuresti, 1997.
Jonathan Barnes, *Aristotel*, Editura Humanitas, Bucuresti, 1996.
Sir David Ross, *Aristotel*, Editura Humanitas, Bucuresti, 1998.
Henri Chadwick, *Augustin*, Editura Humanitas, Bucuresti, 1998.
Anthony Kenny, *Toma D' Aquino*, Editura Humanitas, Bucuresti, 1998.
Roger Scruton, *Spinoza*, Editura Humanitas, Bucuresti, 1996.
Viorel Vizureanu, *Descartes*, Editura Paideia, Bucuresti, 2000.
Adrian Nita, *Leibniz*, Editura Paideia, Bucuresti, 1999.
John Cottingham, *Rationalistii: Descartes, Spinoza, Leibniz*, Editura Humanitas, Bucuresti, 1998.
Roger Scruton, *Kant*, Editura Humanitas, Bucuresti, 1998.
Uwe Schultz, *Kant*, Editura Teora, Bucuresti, 1997.
Peter Singer, *Hegel*, Editura Humanitas, Bucuresti, 1996.
Christopher Janaway, *Schopenhauer*, Editura Humanitas, Bucuresti, 1998.
Rüdiger Safranski, *Schopenhauer si anii salbatici ai filosofiei*, Editura Humanitas, Bucuresti, 1998.
Patrick Gardiner, *Kierkegaard*, Editura Humanitas, Bucuresti, 1997.
Anthony Storr, *Freud*, Editura Humanitas, Bucuresti, 1998.
A.C. Grayling, *Wittgenstein*, Editura Humanitas, Bucuresti, 1996.
Walter Biemel, *Heidegger*, Editura Humanitas, Bucuresti, 1996.
Otto Pöggeler, *Drumul gandirii lui Heidegger*, Editura Humanitas, Bucuresti, 1998.
Michel Cazanave, *Jung, experienta interioara*, Editura Humanitas, Bucuresti, 1999.